

ВІЙСЬКОВИЙ ХОРТИНГ У СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ

Актуальність. Складником системи національно-патріотичного виховання сучасної молоді України в умовах збройного конфлікту є військовий хортинг. Він має на меті підготовку юнаків до служби у лавах Збройних Сил, а також воїнів до ефективного ведення рукопашної сутички. Основна відмінність військового хортингу від інших різновидів спорту військово-прикладного характеру в тому, що це командний спорт, в якому особисті результати не враховуються. Тобто, проведення змагань та їх підсумки підбиваються виключно серед команд (військових відділень по 10 осіб). Завдання фізичної підготовки засобами військового хортингу полягають у тому, щоб повсякденно розвивати й удосконалювати фізичні та вольові якості юнаків, допризовників і солдатів, серед яких особливе значення має фізична витривалість. Кожному солдатові необхідно досконало оволодіти прийомами рукопашної сутички, подолання штучних та природних перешкод, пересування і дій у лісі, місті тощо. Окрім цього, для того щоб успішно володіти зброєю і бойовою технікою, повністю використати їхню потужність, недостатньо мати відмінні знання, потрібно володіти високорозвиненими психофізичними якостями, що досягається систематичним тренуванням [2, с. 219].

На сучасному етапі розвитку України, коли існує пряма загроза денационалізації, втрати державної незалежності та потрапляння у сферу впливу іншої держави, виникає нагальна необхідність переосмислення зробленого, здійснення системних заходів, спрямованих на посилення патріотичного виховання дітей та молоді – формування нового українця, що діє на основі національних і європейських цінностей: повага до національних символів (Герба, Прапора, Гімну України); участь у громадсько-політичному житті країни; повага до прав людини; верховенство права; толерантне ставлення до цінностей і переконань представників іншої культури, а також до регіональних та національно-мовних особливостей; рівність всіх перед законом; готовність захищати суверенітет і територіальну цілісність України [1].

Таким чином, для того, щоб новий українець бути сильним, розумним, сміливим – потрібно займатися саморозвитком. Учитель, тренер, інструктор, можуть надати 20 % інформації та направити в визначеному русі, а 80 % знань, умінь і навичок відкладається, розвивається у самопідготовці кожного самостійно.

Мета статті – на прикладі системи навчання Військового хортингу, переглянути ряд методичних рекомендацій щодо підготовки учнів 10–11 класів і юнаків допризовного віку, а також для підвищення кваліфікації тренерам, інструкторам і вчителям із предмету „Захист Вітчизни“.

Виклад основного матеріалу дослідження. Одним із основних напрямів навчання Військового хортингу – програма, методика та результат, який має бути в кінці навчання. Отже, вивчаючи базові методики різних дисциплін, що перетворюються на послідовний алгоритм знань, молодь стає більш підготовленою до вступу в навчальні заклади військового спрямування, проходження служби в Збройних Силах України, силових структурах, МВС, СБУ, а також приймати участь у загонах територіальної оборони, які є при військоматах. Під час проходження навчання з даних дисциплін на базі Військового хортингу удосконалювати свої навички можуть тренери, інструктори, вчителі, при викладанні гуртків із військово-патріотичного напрямку, предмету „Захист Вітчизни“. За успішні результати – здача іспитів, усі претенденти (член федерації, курсанти, інструктори, експерти з Військового хортингу), після проходження навчання з Військового хортингу отримують знак „Відзнака“ та сертифікат. Таким чином, вивчаючи вже визначені в Військовому хортингу дисципліни, які вже скомбіновані в системне навчання – сприяє скороченню „шляху“ їх пошуку молоддю, членами федерації, курсантами, інструкторами і

т.д. Фахівцями всі дисципліни підібрані таким чином, що кожен юнак, курсант, тренер, інструктор відштовхуючись від базових напрямів навчання, в змозі в подальшому розвиватися більш досконало, використовуючи посібники, інформацію бібліотек, Інтернет ресурс, проходження семінарів на удосконалення та зміцнення знань із Військового хортингу. В подальшому, під час навчання з даних дисциплін можуть формуватися команди для участі в змаганнях із Військового хортингу, де по результатам проходження контрольних точок із різних вправ отримують призові місця, нагороджуються медалями, грамотами, знаками „Відзнака“, сертифікатами. В особистих здачах нормативів усі отримують відзнаку I, II, III ступеня. Також, система навчання Військового хортингу допомагає бути фізично, психологічно, морально стійким у разі стресових ситуаціях, під час проходження служби в Збройних Силах, силових структурах МВД, СБУ, навчання військових закладах. Усі хто навчається Військовому хортингу найбільше усвідомлюють свою потребу під час захисту Державного суверенітету, обороні Державних кордонів, свідомо відносяться до служби в ЗСУ, МВД, СБУ. Відповідально ставляться до культурних цінностей, любові до Батьківщини та її захисту. Ще один позитивний показник для вихованців Військовому хортингу: після того, як усі бажаючі пройшли підготовку по системі навчання Військового хортингу, потрапивши до військових навчальних центрів легше проходять відбір до підрозділів розвідки, снайперів, спецпідрозділів Сухопутних і Аеромобільних військ. Українська молодь у подальшому житті може вибирати собі професію військового, де на професійному рівні будуть навчати майбутніх захисників Батьківщини.

Отже, розглянемо ряд напрямів, які є в системі навчання Військового хортингу: військово-прикладна фізична підготовка, стройова підготовка, вивчення родів військ, вогнева підготовка, тактична підготовка, медична підготовка, вивчення засобів зв'язку, радіостанції (азбука морзе та робота з нею), вивчення техніки ЗСУ та іншу, основи з топографії (військова топографія), цивільна оборона, інженерна підготовка, психологічна підготовка, аутогенне тренування.

Учбова дисципліна „Військово-прикладна фізична підготовка“, яка відноситься до спеціальних дисциплін і вивчає теорію, методику та практику фізичної підготовки в системі навчання Військового хортингу. Перелік учбових вправ для розвитку фізичних якостей та військово-прикладних навичок: біг на 1 км із подоланням єдиної смуги перешкод, контрольні вправи на єдиній смугі перешкод, метання учбової гранати або атлетичного м'яча на дальність, метання учбової гранати або атлетичного м'яча на точність, комплекс вправ із рукопашного хортингу, комплекс спеціальних вправ Військового хортингу, біг на 60 м зігзагом і з вагою, „човниковий“ біг 10x10 м, біг на 100 м з в.п. – лежачи, стрибки в довжину та в висоту з місця, біг на 1 км, біг на 3 км, прискорене пересування на 1 км, біг на 3 км зі зброєю, марш кидок у складі навчальної групи на 5 км, 10 км, плавання на 50 м (100 м), плавання в спорядженні зі зброєю, лижна гонка на 3 км, лижна гонка на 5 км у складі навчальної групи, підтягування на перекладені, підйом із переворотом на перекладені, підйом силою на перекладені, підйом тулуба з положення лежачи на спині, згинання та розгинання рук в упорі лежачи, комплексна силова вправа, згинання та розгинання рук на перекладах, виконання кута в упорі на перекладах, комплексні вправи на спритність, перетягування канату, ривок гирі вагою 8, 16, 24 кг у залежності від вікової групи. *Легка атлетика* в яку входить біг на короткі та довгі дистанції, метання учбової гранати, атлетичних м'ячів, виконання естафет. *Гімнастичні вправи* – вміння виконувати страховку під час падіння, куверки, стрибки в довжину з місця та з розбігу, знизу в гору та згори вниз, жонглювати палицею, м'ячами по декілька штук (1, 2, 3, 4, 5 та більше), вправи на перекладині, на брусах, опорні стрибки, лазіння по канату та жердині, розвивати вестибулярний апарат, гнучкість тілі тощо.

Смуга перешкод відпрацьовується на спеціально відведеному майданчику, а при її відсутності – імітація смуги на спортивному стадіоні, за допомогою різних приладь (колес, дощок, дротів, шнурів, каміння тощо), біг по лісу з подоланням природних перешкод.

Рукопаш – проводиться за системою навчання Національного виду спорту України – хортинг. Додатково виконуються спеціальні вправи з палицею, макетами автоматів, пістолетів, ножів (навчання проводиться в формі військового зразку для зникнення).

Змагання з військово-прикладних видів спорту – Військово-спортивний хортинг, Національна дитячо-юнацька військово-спортивна гра „Хортинг-патріот“, Військовий хортинг.

Стрій та його елементи. Стройова підготовка. Вона є одним із найважливіших розділів навчання Військового хортингу, яка дисциплінує майбутнього воїна, загартовує його фізично, виробляє гарну поставу, формує спритність, моторність, витривалість, уміння правильно та швидко виконувати команди. Навички, які набуті на заняттях із бойової підготовки, вдосконалюються на заняттях із вогнепальної, фізичної підготовки в повсякденному тренуванні та в процесі служби у військових підрозділах. Під час проходження солдатом строкової служби, звичайно, він діє в складі свого відділення, тому повинен добре знати своє місце в строю, різні бойові прийоми без зброї та зі зброєю. Основні обов'язки військовослужбовців перед шиккуванням і в строю, порядок виконання бойових прийомів визначені Бойовим статутом Збройних Сил України. Бойові прийоми та рух без зброї.

Вогнева підготовка. Вивчення зброї та набоїв до неї, калібр кожної зброї. Тактико-технічні характеристики. Автомат К-74 (види та модифікації). Ручний КК-74. КК модернізований. Пістолет Макарова. Автоматичний Пістолет Стечкина. Пістолети вітчизняного виробника. Форт 12, 14, 17 (завод форт Вінниця). Автомат Форт 201 „ТАВОР“ (завод форт Вінниця). Ручний протитанковий гранатомет РПГ-7, РПГ-18, РПГ-22, Рпг-26. Автоматичний Гранатомет Станковий АГС-17. Підствольний Гранатомет ГП-25. Навчання з розборки та зборки зброї. Вивчення кодексу стрільця. **Правила поведінки зі зброєю.** Ручні осколочні гранати: призначення, бойові властивості та будова. Підготовка гранат до бою. Техніка та тренування у виконанні прийомів метання гранат. Метання гранат на дальність і в ціль. Приведення зброї до бою (на прикладі АК-74). Способи визначення відстані до цілі. Визначення відстані до цілі за допомогою куткових величин. Рішення вогневих завдань. Стрільба з пневматичної гвинтівки, пістолета. Міри безпеки під час стрільби з пневматичної гвинтівки та пістолета. Тренування в стрільбі на влучність і результат. Визначення середньої точки влучності (СТВ). Корегування стрільби. Змагання зі стрільби. Змагання з кульової стрільби з пневматичної гвинтівки та пістолета на першість школи серед учнів 10–11 класів. Стрільба з малокаліберної гвинтівки в тиру. Проведення стрільб із пневматичної гвинтівки на першість серед членів гуртка, клубів, федерації на почесне звання „Влучний стрілець“. Змагання з вогнепальної зброї проводиться в ліцензійних тирах.

Тактична підготовка (дав.-гр. *taktiká* – мистецтво шиккування військ, від дав.-гр. *tássa* – шикую війська) – наймасовіша галузь та найстаріша складова (як і стратегія) воєнного мистецтва, що охоплює теорію, практику підготовки ведення бою підрозділами, частинами, з'єднаннями. Теорія тактики досліджує закономірності, характер і зміст бою, розробляє способи його підготовки та ведення. Вона розробляє теоретично-фундаментальні положення основ підготовки та ведення бою, тактичні вимоги організації, озброєння, військової техніки, з'єднань частин і підрозділів, обладнання простору в межах якого ведеться бій. Практика тактики охоплює діяльність командирів, штабів і військ (сил) по підготовці та веденню бою. Тактика підпорядковується оперативному мистецтву та стратегії. Вона обслуговує їх та відпрацьовує такі способи дій, які відповідали б характеру сучасних операцій, забезпечували ефективне використання нових засобів боротьби, успішне виконання завдань, поставлених оперативним мистецтвом і стратегією. Протипіхотні та протитанкові міни, призначення, порядок їх застосування, порядок встановлення та демаскуючі ознаки. Вивчення мін, які стоять на озброєнні ЗСУ. Протипіхотні міни: ПМН, ПФМ, ПОМЗ-2М, ОЗМ-72, МОН-50 та їхні модифікації. Протитанкові міни: ТМ-57, ТМ-62, ПТМ-1, ТМК-2 та їхні модифікації. Мінна підготовка проводиться у процесі ознайомлення членів федерації, гуртка, клубів на плакатах, візуально при наявності макетів мін. Вона включає в себе не тільки знання пристроїв і допомагає бути обачливим у повсякденному

житті, звертати увагу на сторонні предмети, що схожі на мінні пристрої. Вміти доповісти в відповідні служби МВС. Боротьба з танками та броньованими машинами противника. Бойові характеристики танків і броньованих машин, їх уразливі місця. Призначення, бойові властивості, підготовка та способи метання протитанкової гранати РК. Дії солдата – спостерігача. Поняття про орієнтири та порядок їх призначення. Вибір місця для спостереження та його маскуванню. Визначення розташування цілей та їх розподіл відносно орієнтирів і місцевих предметів. Пересування на полі бою. Бойовий порядок відділення. Подолання зони зараження. Дії за командами „Вибух праворуч“ (ліворуч, позаду, попереду), „Танки праворуч“ (ліворуч, попереду, позаду). Атака передньої оборони противника. Відділення в обороні. Бойовий порядок відділення в обороні. Засоби маскуванню позицій. Спостереження за противником. Дії командира відділення за різних обставин. Дії командира відділення під час нанесення ядерного удару, нальоту авіації та гелікоптерів. Знищення танків, броньованих машин.

Медична підготовка – одна із базових планів підготовки. Медична підготовка є однією з основних дисциплін програми підготовки будь-якого підрозділу. Вона включає в собі базові знання з медицини та тактично грамотне вміння надання першої долікарської допомоги. Основні відмінності та завдання тактичної медицини. Види аптечок, основні комплектуючі. Призначення засобів надання допомоги. *Надання першої долікарської допомоги.* Первинний огляд потерпілого. Способи зупинки кровотечі. Самопоміч при пораненні та надання допомоги потерпілому. Зупинка кровотечі при використанні джгутів (CAT, SOFT, гумовий, підручні засоби). Бандаж. Його види та способи накладення. Виконання комплексного тактичного завдання. *Надання першої долікарської допомоги потерпілому при пораненні осколком, вогнепальне поранення.* Тампонада рани. Використання гомеостатичних засобів. *Забезпечення прохідності дихальних шляхів. Травми в області грудей:* носо-рото-горлові трубки; види, призначення та способи застосування; поранення грудної клітки; декомпресійна голка; причина встановлення та методи введення. *Способи евакуації пораненого:* евакуація пораненого 1-2-3-4 чоловік різними способами. Евакуація пораненого з і в автомобіль. Виконання комплексного тактичного завдання. *Сердцево легенева реанімація при зупинці серця (BLS):* виконання комплексного тактичного завдання; вивчення комплекту медичної аптечки; перша допомога при укусах змій.

Заняття проводяться інструкторами з військового хортингу, які пройшли домедичну підготовку в різних медичних структурах і отримали сертифікати на право викладання (запрошуються для проведення занять волонтери з медсомбату, військові фельдшери, лікарі з медичного хортингу).

Вивчення засобів зв'язку. Радіозв'язок – передача та прийом інформації за допомогою радіохвиль, які поширюються в просторі без проводів. Радіозв'язок і електрозв'язок здійснюється за допомогою радіохвиль. Для здійснення зв'язку ведеться передача повідомлень (радіопередача). Теоретичне ознайомлення з історією зв'язку (радіозв'язок, електрозв'язок, радіопередача, передавальна антена, радіоприйом, радіохвилі, модуляція коливань тощо), практичне користування радіостанціями та засобами зв'язку (телефон, GPS навігатор тощо). Вивчення азбуки морзе та вміння користуватися ключами прийому, передача сигналу.

Вивчення техніки Збройних сил України та інших ЗС: танки, бронетранспортери, системи залпового вогню, літаки, кораблі. ГО „Федерація військового хортингу України“ співпрацює з військоматами, військовими частинами, різних родів військ. Члени організації систематично їздять у механізовані в/ч, навчальні центри (169 Начальний цент Сухопутних військ Десна тощо) для ознайомлення з технікою.

Основи з топографії. Топографія (від греч. *topos* – місце і *¼ графія*) – науково-технічна дисципліна, що займається географічним і геометричним вивченням місцевості шляхом створення топографічних карт на основі знімальних робіт (наземних, із повітря, із космосу). У сферу топографії входять питання класифікації, вмісту та точності топографічних карт, методики їх виготовлення, оновлення, здобуття по ним різній інформації про місцевість. У кожній країні всі ці питання регламентуються власними

стандартами (пов'язаними з господарсько-політичними чинниками, організаційно-технічними можливостями картографо-геодезичних служб і характером ландшафтів), але, оскільки в цілому вони досить близькі це дозволяє створювати порівнянні топографічні карти. Рух за азимутом, компасом, курвіметром. Визначення напрямлення на орієнтир. Порядок руху за азимутом. Обхід перешкод. Практичне виконання завдань руху за азимутом. Вивчення карт, їх класифікація, вміння орієнтуватися на місцевості, за природними ознаками.

Цивільна оборона. Захист населення в надзвичайних ситуаціях мирного та воєнного часу – одне з головних завдань Цивільної оборони. Навчання населення правилам використання засобів індивідуального захисту – одне з головних умов забезпечення життя та здоров'я громадян в умовах можливого виникнення надзвичайних ситуацій із зараженням навколишнього середовища радіоактивними або сильнодіючими отруйними речовинами. Засоби та способи індивідуального захисту шкіри. Виконання нормативів щодо одягання засобів для індивідуального захисту органів дихання та шкіри. Стихійні лиха. Правила поведінки під час різних ситуацій. Надзвичайні ситуації. Надзвичайні ситуації воєнного та екологічного характеру та порядок дій за різних обставин. Дії в зонах зараження. Правила поведінки в зоні радіоактивного, хімічного та біологічного ураження. Особисто-командні змагання з виконання нормативу з одягання / знімання противогазу, дії з пошкодженим протигазом, одягання протигазу на ураженого, одягання ЗЗК у вигляді плащ-накидки та комбінезону. Вивчення приборів ВПХР, ДП-5. Інженерна підготовка (базова навчальна інженерна підготовка проводиться на прикладах навчальних плакатах, фільмах. Практичне навчання проводиться в лісосмугах, полях, спеціально відведених місцях). Самоокопування та маскування. Вибір місця для розташування окопів. Маскування особового складу, озброєння, бойова техніка підручними засобами маскування. Психологічна підготовка та аутогенне тренування. Психологічна підготовка відіграє важливу роль у підготовці фахівцями ГО „Федерація військового хортингу України“ курсантів, тренерів, інструкторів, вчителів із предмету „Захист Вітчизни“, експертів і членів організації Військового хортингу. Навчання проводиться по системі навчання Національного виду спорту України Хортинг.

Отже, можна зробити **висновки**, що військово-прикладна фізична підготовка та предмет „Допризовна підготовка“ сприяють швидкому вивченню Військового хортингу, якісній підготовці молоді до служби в Збройних Силах України, інших підрозділах.

Перспективи подальших розвідок. Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів опису навчально-виховних резервів Військового хортингу. Наведені приклади системи навчання Військового хортингу, описані методичні рекомендації щодо підготовки учнів 10–11 класів і юнаків допризовного віку, а також для підвищення кваліфікації тренерів, інструкторів і вчителів із предмету „Захист Вітчизни“ тільки підвищують майстерність членів організації Військового хортингу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.mon.gov.ua/content/Новини/2015/06/16/konczepczyia.doc. – Назва з екрана.
2. Петрочко Ж. В. Хортинг – школа сили і честі юного українця : метод. посіб. / Ж. В. Петрочко, Е. А. Єрьоменко. – К. : Паливода А. В., 2015. – 544 с.

REFERENCES

1. *Kontseptsiia natsionalno-patriotychnoho vykhovannia ditei ta molodi* [The concept of patriotic education of children and youth]. Retrieved from www.mon.gov.ua/content/Новини/2015/06/16/konczepczyia.doc.
2. Petrochko, Zh. V. & Yeriomenko, E. A. (2015). *Khortynh – shkola syly i tchesti yunoho ukrainsia* [Horting is the school of power and honor of young Ukrainian]. Kyiv: Palyvoda A. V.

Олексій Шило.

Військовий хортинг у системі національно-патріотичного виховання української молоді.

У статті „Військовий хортинг у системі національно-патріотичного виховання української молоді“ на прикладі системи навчання Військового хортингу, переглянуто ряд методичних рекомендацій щодо підготовки учнів 10–11 класів і юнаків допризовного віку, а також для підвищення кваліфікації тренерів, інструкторів і вчителів із предмету „Захист Вітчизни“. Звернено увагу, що складником системи національно-патріотичного виховання сучасної молоді України в умовах збройного конфлікту є військовий хортинг. Він має на меті підготовку юнаків до служби у лавах Збройних Сил, а також воїнів до ефективного ведення рукопашної сутички. Основна відмінність військового хортингу від інших різновидів спорту військово-прикладного характеру – командний спорт (військові відділення по 10 осіб), в якому особисті результати не враховуються.

Ключові слова: *військовий хортинг, військова служба, Збройні Сили України, національно-патріотичне виховання, українська молодь, тренери, інструктори, вчителі, командний спорт.*

Oleksiy Shilo.

Brovary military recruitment office (Grushevskogo Str. 2, Kiev region, Brovary, Ukraine).

Military Horting system of national-patriotic education of Ukrainian youth.

In the article „Military Horting system of national-patriotic education of Ukrainian youth“ on the example of training military Horting viewed a series of guidelines for the preparation of students grades 10–11 and boys pre-conscription age, and for the training of coaches, instructors and teachers of the subject „National defense“. Attention is paid that component of the system of national-patriotic education of the youth of today Ukraine in armed conflict is a war Horting. It aims to prepare young men to serve in the Armed Forces and soldiers to conduct effective melee. The main difference between military Horting other kinds of sports military-applied nature – a team sport (military division to 10 people), in which the personal results do not count.

Key words: *Horting military, military service, the Armed Forces of Ukraine, national-patriotic education, Ukrainian youth, coaches, instructors, teachers, team sports.*

Алексей Шило.

Военный хортинг в системе национально-патриотического воспитания украинской молодежи.

В статье „Военный хортинг в системе национально-патриотического воспитания украинской молодежи“ на примере системы обучения Военного хортинга, пересмотрен ряд методических рекомендаций по подготовке учащихся 10–11 классов и юношей допризывного возраста, а также для повышения квалификации тренером, инструкторам и учителям по предмету „Защита Отечества“. Обращено внимание, что частью системы национально-патриотического воспитания современной молодежи Украины в условиях вооруженного конфликта есть военный хортинг. Он имеет целью подготовку юношей к службе в рядах Вооруженных Сил, а также воинов к эффективному ведению рукопашной схватки. Основное отличие военного хортинга от других разновидностей спорта военно-прикладного характера – командный спорт (военные отделения по 10 человек), в котором личные результаты не учитываются.

Ключевые слова: *военный хортинг, военная служба, Вооруженные Силы Украины, национально-патриотическое воспитание, украинская молодежь, тренеры, инструкторы, учителя, командный спорт.*